

Obecné rysy aneb z čeho se skládají LMS

Základní definice: LMS je soubor nástrojů, které umožňují tvorbu, správu a užívání kurzů v elektronickém prostředí.

LMS je komplexní systém, nabízející rozmanitě nastavitelná rozhraní pro tvorbu, správu a prezentaci elektronických kurzů a podporu komunikace mezi jednotlivými uživateli systému. Dříve, než se pustíme do rozboru možnosti nabízených jednotlivými rozhraní, zkusme určit, jaké funkce vyžadují jednotliví uživatelé LMS.

- **Student** – základní uživatel systému. Vyžaduje uživatelsky vstřícné prostředí pro studium, přístup k potřebným informacím, možnost plánování studia a komunikace s ostatními účastníky studijního procesu.
- **Administrátor** – globální správce systému. Potřebuje mít k dispozici nástroje pro správu uživatelů, jednotlivých studijních kurzů a všeobecně systému samotného. Jeho primárním zájmem je hladký chod celého systému a maximální užitečnost LMS svým uživatelům.
- **Manažer** a/nebo **Tutor** – uživatel, spravující jemu přidělené kurzy a studenty, sledující a řídící aktivitu ve studijním procesech. Tento uživatel potřebuje přístup k podrobným datům o svěřených kurzech a uživatelích, nástroje k řízení studijního procesu a možnost komunikace s ostatními uživateli systému.
- **Autor** – tvůrce studijních textů. Potřebuje mít k dispozici výkonný nástroj pro tvorbu distančních textů a možnost nahraní daných textů do systému.

Jednotlivá LMS mají pochopitelně odlišný přístup k výše zmíněným rolím. Dá se ovšem prohlásit, že všechny současně existující systémy obsahují dostatečně jednoznačně definované role administrátorů a studentů. Různorodá jsou potom pravomoci autorů, tutorů, manažerů, nazývaných také například tvůrci kurzů, lektory nebo pedagogy.

Zkusme se nyní podrobněji podívat na jednotlivé role. Začneme tou nejzákladnější, bez které by systém postrádal smysl.

Student

Student zajistí ocenění následující možnosti:

- *Vlastní výuka.* Přístup k přidělené výuce. Zobrazování a spouštění přidělených kurzů v uživatelsky příjemném prostředí.
- *Nové kurzy.* Přihlásit se nebo požádat o zařazení do dalších kurzů. Mít možnost sledovat pokrok v otázce zařazení do vyžádaných kurzů.

- *Postup.* Získat informace o svém postupu – jak daleko se nachází ve studovaném kurzu nebo kolik času kurzu věnoval. Tato skutečnost může být vyjádřena údajem o konkrétní stránce, procentuální hodnotou nebo graficky.
- *Výsledky.* Přehled o dosažených výsledcích, což platí především u měřených testů. Některé systémy udržují například přehled o počtu pokusu v každém testu a nejlepším skóre, dosaženým některým z uživatelů.
- *Poznámky.* Možnost psát si během studia poznámky do systémem nabízeného bloku.
- *Komunikace.* Komunikace s ostatními účastníky vzdělávacího procesu. Mohou být podporovány jak synchronní (chat, videokonference, sdílené aplikace), tak asynchronní (interní zprávy, diskusní fóra, veřejné nástěnky) formy komunikace. Minimálním požadavkem je možnost komunikace s tutorem a administrátorem systému. Z vysoce užitečných forem komunikace lze zmínit možnost dialogu uvnitř studijní skupiny daného kurzu, snižující pocit izolovanosti studenta.
- *Pomoc.* Dobře strukturovaná nápověda a aktualizovaný seznam FAQ – často kladených otázek.
- *Vlastní účet.* Možnost měnit údaje o vlastním účtu, včetně hesla. Některé systémy umožňují přednastavení položek, které se otevrou ihned po přihlášení. Lze například získat ihned po přihlášení přehled o plánované výuce na konkrétní den.

Administrátor

Administrátor potřebuje mít následující možnosti:

- *Stav systému.* Získat podrobný přehled o všech částech systému. Možnost změny nastavení systému, například založení diskusního fóra nebo odeslání uživateli automatického upozornění pokaždé, kdy byla schválena jeho žádost o studium kurzu.
- *Uživatelé.* Úplná správa uživatelů systému: zařazování nových, editace a odstranění existujících. Případně tvorba, editace a odstranění skupin uživatelů. Nastavení prav uživatelů a skupin uživatelů.
- *Kurzy.* Úplná správa kurzů v systému: zařazování a export nových, editace a odstranění existujících. Případně tvorba, editace a odstranění skupin kurzů. Některé systémy umožňují nastavovat například vstupní podmínky pro studium kurzu nebo konkrétní hodiny, kdy lze kurz studovat.
- *FAQ.* Aktualizace a údržba seznamu často kladených otázek.
- *Komunikace.* Možnost využití všech forem komunikace systému, ať už se jedná o konkrétní uživatele nebo diskusní fóra.

Manažer a Tutor

Některé systémy mají dané role od sebe odděleny. Výše zmíněné osoby potřebují mít možnost:

- *Vlastní kurzy.* Relativní správa přidělených kurzů. Sledování statistických údajů o daných kurzech. Schválení/zamítnutí žádosti o studium daných kurzů. Schválení/zrušení prezenčního školení svých kurzů. Některé systémy poskytují možnost založit/nahrát do systému další kurz.
- *Přidělené studenty.* Statistické přehledy o studiu uživatelů: rychlost postupu předepsanými kurzy, úspěšnost v jednotlivých testech, čas, strávený nad jednotlivými stránkami. Správa studijních harmonogramů.
- *Manažersko-tutorská činnost.* Zadávání práci a úkolů pro studenty. Hodnocení odevzdaných do systému studentských prací. Hodnocení vyplněných testů. Pomoc studentům v přidělených kurzech formou interní komunikace nebo diskusního fóra. Přístup ke zpětné vazbě uživatelů – jejich hodnocení kurzů. Tvorba podkladů pro úpravy kurzů.
- *Komunikace.* Možnost komunikace s přidělenými studenty nebo skupinami studentů, využívat diskusní fóra v přidělených kurzech a globální diskusní fóra.
- *Pomoc.* Dobře strukturovaná nápověda a aktualizovaný seznam FAQ – často kladených otázek.
- *Vlastní účet.* Možnost měnit údaje o vlastním účtu, včetně hesla. Některé systémy umožňují přednastavení položek, které se otevrou ihned po přihlášení.

Autor a autorské nástroje

V mnoha systémech role autora je již obsažena v roli manažera. Nejdůležitějšími aspekty systémů pro tvůrce kurzů jsou nabízené autorské nástroje a možnost nahrání kurzu do systému. Z tohoto důvodu se nyní podíváme na možnosti nabízené autorskými nástroji.

- *Samostatnost.* Mnohé společnosti nabízí jako doplněk ke svým systémům samostatný autorský nástroj. Takový program má tu výhodu, že jeho uživatel nemusí udržovat stálé napojení na internet, což také jistým způsobem snižuje poruchovost. Ve většině případů má také výrazně menší požadavky na výkonnost počítače. Takový autorský nástroj by pochopitelně měl nabízet možnost nahrání kurzu do systému.
- *Intuitivnost.* Je zapotřebí, aby autorský nástroj byl dostatečně snadný a intuitivní na pochopení. V opačném případě hrozí značné zpomalení tvorby beztak strukturálně složitých distančních textů. Právě z důvodu ulehčení práce tvůrcům kurzů obsahují některé autorské nástroje svůj vlastní „pseudoword“ (ProAuthor, EDEN), možnost tvorby obsahu v Microsoft FrontPage (Autor, eDoceo) nebo pomocí předpřipravené

šablony v Microsoft Word (Unifor). K dobře ovladatelnému nástroji také patří propracovaná nápověda s možností vyhledávání a příklady.

- *Tvorba kurzu.*
 - *Globální údaje o kurzu.* Většina autorských nástrojů umožňuje zadat některé globální údaje o kurzu. Mezi takové patří například autor dokumentu, autor elektronické podoby, kategorie kurzu, celková obtížnost, úvodní slovo pro studenta, pokyny pro tutora, cíle kurzu, literatura apod.
 - *Základní prvky kurzu.* Kurz je obvykle rozdělen do kapitol. Kapitola je dále dělena do stránek, jejichž obsahem mohou být studijní texty, úkoly, cvičení, testy, ankety atd. Některé systémy umožňují jednotlivým prvkům kapitoly přiřazovat například úvodní proslov, cíle, pokyny tutorovi, nastavit doporučený čas ke studiu, klíčová slova s vysvětlením, přítomnost nebo nepřítomnost v doporučeném průchodu kurzem a podmínky k možnosti průchodu.
 - *Testy a ankety.* Samostatnou část kurzu tvoří testy a ankety. Jak test, tak anketa jsou tvořeny otázkami. Otázky bývají následujících typů: ano/ne, výběr jedné možnosti z mnoha, výběr více možnosti z mnoha, přiřazení, určení pořadí, volná odpověď. Některé systémy umožňují například nastavit časový limit pro zvládnutí testu, počet povolených průchodů, náhodný výběr otázek a vyžadovanou úspěšnost.
 - *Generování dokumentace.* Některé systémy umožňují vygenerovat rozličnou dokumentaci k právě vytvořenému kurzu. Příkladem může sloužit tutorova příručka nebo přehled studia.
- *Nahrání kurzu do systému.* Je pochopitelně důležité mít možnost nahrát vytvořený kurz do systému. Některé autorské nástroje umožňují přímé nahrání, další potom komprimují vytvořený kurz do souboru, následně nahrávaného samotným uživatelem v prostředí manažera nebo posílaném administrátorům systému.

Shrnutí: LMS jsou komplexní systémy, nabízející svým uživatelům rozmanité možnosti. Je důležité důsledně promyslet kriteria, na jejichž základě volíme optimální LMS pro naše účely. Skutečně stěžejními požadavky při výběru mohou být zdánlivě na okraji stojící autorské nástroje pro tvorbu studijních textů – obsah systému – a náročnost prostředí pro běžného uživatele – jeho tvář.

Mgr. Stěpan Stěpanov
červenec, 2004